

Kvalitets- och utvecklingsprojektet
Hanken 2001

Delstudie inom Hanken 2001

Avbrott och förlängda studier bland studerande vid Svenska handelshögskolan

Svenska handelshögskolan
Hanken 2001
december 1997
ekon.stud. Annika Wessman

1. INLEDNING

1.1 Bakgrund till undersökningen

Enligt ett synsätt idag, är en bra högskola eller ett bra universitet en studieinrättning som snabbt producerar många kandidater, magistrar och doktorer. För att uppfylla kravet om rimlig studietid förutsätts det att studeranden avslutar sina studier i samma högskola eller universitet där studierna en gång inleddes samt att studietakten är god. Det tidigare nämnda villkoret är viktigt för att undvika svinn dvs. att studerande av olika orsak avbryter sina studier (Määttä,1995,5).

Antalet studieplatserna som "går förlorade" p.g.a studieavbrott har i sin helhet inte ökat sedan mitten av 1970-talet och totalt sett är avbrott i högskolestudier ett mindre problem än på 1960-talet. Ändå har man uppskattat att upp till en femtedel av högskolestuderande avbryter sina studier och att en tiondedel byter branch inom högskolan. Svinnet mellan olika utbildningsalternativ varierar märkbart och skillanderna mellan olika utbildningsenheter inom en och samma högskola kan vara mycket stora (Tilastokeskus, 1996,16).

Orsaker till avbrotten kan finnas såväl bland personliga och ekonomiska faktorer som i högskolesystemet som helhet. Eftersom efterfrågan på studieplatser har varit större än utbudet, har detta lett till att många studerande har varit tvungna att inleda studierna i en "andrahands" skola, för att senare flytta över till den utbildningsenhet som uppfyller det egna önskemålet. Denna migration inom branscher och högskolor innebär att måttet på utbildningsenheternas effektivitet kan ge missvisande resultat (Määttä,1995,19)

1.2 Problemområde

Det finns åtminstone två kategorier av studerande; de som avlägger någon form av akademisk grundexamen och de som inte gör det. Endel av dem som tillhör den förstnämnda gruppen fortsätter sina studier ända fram till avläggande av licenciat eller doktorsexamen, medan andra nöjer sig med en grundexamen. Olika mycket tid används för avläggande av examen; endel utnyttjar tiden

effektivt andra till synes ineffektivt. Den grupp som år ut och år in hänger kvar på högskolans närvarolistor utan att avlägga examen kan småningom bli svår att urskilja från den grupp som aldrig har för avsikt att avlägga en akademisk examen.

Man kan således indela högskolestuderanden i fyra olika grupper

1. studerande som avlagt en examen, vilka i sin tur kan indelas i undergrupper såsom grundexamen eller postgraduala studier, studier avlagda i normal takt, snabbt avklarade eller utdragna studier
2. studerande som byter högskola, men stannar inom samma branch
3. studerande som byter branch och därmed ofta även högskola
4. studerande som utträder ur högskolan, vilket ibland kan innebära ett definitivt avbrott i högskolestudierna (Määttä, 1995, 1)

Denna tangerar i viss mån var och en av de ovannämnda grupperna, men huvudsakligen behandlas studerande som tillhör den sistnämnda gruppen. Eftersom denna grupp också inkluderar studerande som gör kortare avbrott i sina studier och på detta sätt förlänger den totala studietiden, läggs tyngdpunkten vid dem.

Under det senaste året har man i olika media livligt diskuterat problematiken kring utdragna och avbrutna högskole- och universitetsstudier. Åsikter och meningar har gått isär då studerande och professorer samt högskoleexterna personer har debatterat kring huruvida dagens studerande är latare och mindre motiverade än sina kolleger för tio,- tjugo år sedan. Renodlade statistiska siffror och tabeller visar en viss trend, det är sällan korrekt att direkt stirra sig blind på siffror och direkt jämföra dessa med motsvarande tabeller från 1970- eller 1980-talet. Statistikcentralens siffror är dock riktgivande och ingen kan undgå att notera det stora antalet "nollstuderande", dvs studerande som år efter år närvaroa nmälers sig vid en högskola utan att prestera en enda studieveckla under höst- och vårterminen (Tilastokeskus, 1996,3) (Helsingin Sanomat, 20.4.1997)

1.3 Syfte och avgränsningar

Syftet med denna seminarieuppsats är att undersöka orsakerna till varför en del av ekonomi studeranden vid Svenska handelshögskolan antingen överskrider den genomsnittliga studietiden eller avbryter sina studier innan de avlagt slutexamen.

Undersökningen omfattar studerande vid Svenska handelshögskolan i Helsingfors och i Vasa. Respondenterna bildar två geografiskt homogena grupper. Ifall att det under studiens gång framkommer skillnader mellan dessa grupper har jag för avsikt att kartlägga orsakerna till dessa skillnader.

Studerande, som omfattas av studien, har ytterligare indelats i tre kategorier beroende på i vilket skede av studierna de befinner sig i. Dessa kategorier är:

1. Studerande inskrivna vid Svenska handelshögskolan mellan åren 1986 och 1990 och som presterat mer än 120 studieveckor samt var närvaroanmälda läsåret 1996-1997, men som saknar slutexamen.
2. Studerande inskrivna mellan åren 1986 och 1991, vars prestationer underskrider 40 studieveckor, men som fortfarande var närvaroanmälda läsåret 1996-1997.
3. Studerande inskrivna mellan åren 1986 och 1991, som varit närvarande minst tre år eller frånvarande minst 3 år och som oberoende av prestationer saknade närvaroanmälan för studieåret 1996-1997.

Undersökningen kommer endast att uppta de studerandes syn på högskolestudier och motivation, samt sin egen studieprestation. Detta innebär att den andra parten, sammanfattningsvis högskolans förvaltning och anställda, inte kommer att bli hörd. I stället hoppas jag att resultaten av denna undersökning kan tjäna som underlag för en diskussion om vilka åtgärder som kunde vidtas för att öka studemotivationen och eventuellt förkorta studietiden hos studerande vid Svenska handelshögskolan.

1.4 Undersökningens art

I min empiriska undersökning använder jag mig av både kvantitativa och kvalitativa metoder. Den kvantitativa undersökningen klarlägger den allmänna attityden hos respondenterna och ger eventuellt mig en möjlighet att utgående från de erhållna svaren ytterligare indela respondenterna i olika kategorier. Ifall den kvantitativa undersökningen resulterar i en möjlig kategorisering kommer jag att välja ut den mest intressanta gruppen och göra en kvalitativ intervju. I den kvalitativa undersökningen tar jag reda på vad som orsakat den studerandes situation idag. Dessutom försöker jag utreda vad högskolan kunde ha gjort eller kan göra annorlunda för att förhindra att studerande avbryter sina studier eller motivera studerande till att inte "hoppa av" på slutrakan.

2. AVBROTTSPROCESSEN OCH ORSAKER TILL AVBROTT I HÖGSKOLESTUDIER

Den senaste tiden har man i medierna diskuterat och ifrågasatt högskole- och universitetsstudiernas effektivitet. Man har frågat sig om det är fel på de studerande eller på högskolesystemet, när statistiken visar att studietiden tenderar att bli allt längre, prestationerna färre och att ett stort antal studerande endast gör en närvaroanmälan utan att i verkligheten prestera något alls (Helsingin Sanomat, 20.4.1997). Statistikcentralens årsrapport visar att 15 % av de studerande, som skrivit in sig vid någon högskola i Finland år 1985 hade avbrutit före eller under år 1995 (Hanken 15,5 %) och att 13,3 % fortfarande vid samma tidpunkt studerade vid den ursprungliga högskolan (Hanken 10,2 %) (Tilastokeskus, 1996, 35).

Eftersom siffrorna tydligt talar för att denna statistik borde förskönas, är det motiverat att undersöka var de studerande anser att förbättringen borde ske.

2.1 Studiemotivation och prestation

Studieprocessen eller studieframgången och det vetenskapliga tankesättet har ibland länkats samman, så att man talar om att det ena stöder eller faller det andra. Detta synsätt grundar sig på undersökningar som visar att de största

förändringarna och problemen inom studieprocessen vanligtvis uppkommer i mitten och i slutskedet av studierna, då studerande skall förändra sitt studiesätt från små deltenter till helhetstäckande essäer och avhandlingar. Det har visat sig att studerande som befinner sig på slutrakan av studierna anser att det är svårt att skriva seminarieuppsatser och prograduavhandlingar, eftersom de under studietiden vant sig vid att få allting färdigt "på bricka". Det kan kännas svårt att plötsligt själv bestämma vad man vill undersöka och på vilket sätt man skall gå tillväga (Aittola 1986, 64-66).

Av de tillfrågade studerande ansåg merparten att de sällan under studieprocessens gång uppmuntrats till att ta egna initiativ och motivera sina åsikter. För att bedriva framgångsrika studier gällde det ofta att söka fram olika "tentamenstips", anpassa sig till kontrollfaktorer beträffande auktoriteter och studier samt att dölja sina egna, faktiska åsikter under tentamens- och seminarietillfällen. Med en sådan destruktiv studieprocess kan man kanske förklara orsaken till att studerande väljer att avbryta sina studier t.o.m i ett relativt sent skede av studieprocessen. (Aittola & Aittola 1985, 148-154)

Det främsta målet med universitets- och högskolestudier torde vara en strävan till utveckling av det vetenskapliga tankesättet hos studeranden. Detta skall i sin tur ske inom ramen för de studier som bedrivs vid respektive högskola och genom en fördjupning i de ämnesområden som gäller för respektive studerande. (Perry 1970, 58)

Studieprocessens första skede präglas ett faktacentrerat tankesätt där tyngdpunkten ligger vid insamlande av information och orientering inom det egna vetenskapsområdet. Då man närmar sig mitten av studierna övergår man till ett mera kritiskt tankesätt, där relativismen spelar en stor roll. Man har konstaterat att studerande först i slutskedet av sina studier lyckas övergå till ett stadium där man vågar ge utlopp för en egenhändig teoretisk insikt. Då har man i medeltal studerat i fem år. Merparten av de tillfrågade ansåg dock att de aldrig uppnått ett egenhändigt vetenskapligt tänkande, men att de nog fått en bredare livssyn och att de mognat under studietiden. Dessutom poängterades att de flesta studerande ansåg att de genom studielivet och genom att vistas i

högskoleomgivningen lärt sig lika mycket som under de egentliga studierna. (Aittola & Aittola, 1985, 188-193)

Den ovannämnda definitionen över det vetenskapliga tänkandets utvecklingsfaser uttrycker det synsätt, som fortfarande härskar inom många högskolor. Denna utveckling anses ofta vara målet som varje studerande borde fullfölja för att slutresultatet skall vara gott. Man vill idag allt mer frångå studiemetoder som innebär att de studerande endast med utantilläsning avklarar kurser. Istället strävar man efter att få studerande att inse vikten av att förstå det de läser, för att senare kunna utnyttja kunskapen man inhämtat. (Opetusministeriö 1989, 11-12)

2.2 Högskolestudier som ett livsskede

Högskolestudierna omfattar ett heltäckande skede i de studerandes liv, eftersom man under denna tid fattar många beslut och val som påverkar resten av livet. Samtidigt utgör också studietiden en möjlighet att uppfylla sina egna målsättningar. Man kan således kalla det inledande skedet av studierna för ett slags "novisskede", under vilket det är möjligt att göra tillfälliga val innan man stadgar sig och bildar sig en stabil levandsstruktur (Opetusministeriö 1989, 7-8)

Studietiden präglas till en viss grad av utanförskap och lösgjordhet från det övriga samhället eller den övriga befolkningsgruppen. De studerande har ofta annorlunda friheter än vad de jämnåriga vuxna ute i förvärvslivet har. Samtidigt bör man minnas att studerande längre lever kvar i rollen som en slags "halvvuxen", eftersom de är finansiellt bundna till studiestödet och eventuellt till sina föräldrar. Studierna bestämmer och utformar den studerandes levnadssätt på samma sätt som de förvärvsarbetandes levnadssätt utformas av deras förvärsarbete (Opetusministeriö 1989, 9)

Ett av de centrala målen med högskole- och universitetsstudier är att utveckla de studerandes vetenskapliga tankesätt, samtidigt som man strävar efter att utvidga, berika och fördjupa de studerandes subjektiva världsbild. Dessa mål föregås av en process där utvecklingen gynnas eller hämmas av den

studerandes livssituation, studiesituation och andra sidofaktorer (Opetusministeriö 1989, 7). Denna definition ger utrymme för diskussion angående vilka faktorer som i verkligheten har en negativ eller hämmande inverkan på studieprocessens fortskridande och diskuteras senare i detta arbete.

2.3 Avbrott i studierna eller förlängd studietid

Begreppsdefinition

Termen avbrott i studerna kan inte definieras entydigt. Detta hänger samman med högskolestudiernas karaktär. En högskolestuderande kan göra ett definitivt avbrott genom att skriftligen meddela om detta. Ett sådant beslut innebär att den studerande uppsäger sig rätten att vid en senare tidpunkt återuppta studierna vid högskolan. Detta medför att beslut om ett definitivt avbrott sällan äger rum. Istället följer ofta efter avbrott en längre eller kortare paus i studierna, vilket trots allt gör det möjligt för den studerande att återuppta studierna.

Eftersom avbrott i studierna kan tolkas på olika sätt har jag i detta seminariearbete valt att definiera begreppet på följande sätt:

Studerande kan anses ha avbrutit sina studier vid Svenska handelshögskolan:

- ifall de är inskrivna före 1991 och inte avlagt en examen vid SHH före utgången av maj 1997 samt saknar närvaroanmälan för läsåret 1996-1997.
- ifall de är inskrivna före 1991 och inte avlagt en examen före utgången av maj 1997 men trots allt är närvaroanmälda för läsåret 1996-1997. Denna grupp av studerande har inte gjort ett konkret avbrott, men eftersom de överskridit den teoretiska studietiden på fyra år samt den genomsnittliga studietiden på 6 år, antas att något eller några avbrott har ägt rum under studietiden.

Definitionen för avbrott i studierna är, som tidigare nämnts, på intet sätt ett entydigt begrepp, eftersom man inte kan sätta en klar gräns för när en studerande upphört att studera vid en viss högskola. Det andra begreppet som

dyker upp i denna rapport, gäller studerande, som antingen överskridit den genomsnittliga eller den teoretiska studietiden för en viss högskola. Jag har genomgående valt att kalla detta fenomen förlängd studietid. I praktiken innebär detta att jag i den empiriska undersökningen avsett att förlängd studietid vid Hanken innebär studier som överskridit fyra år.

Anledningen till att jag räknar den sistnämnda gruppen studerande till dem som avbrutit studierna är att ett avbrott eller dröjsmål, oberoende av längd eller karaktär, har ägt rum under något skede av studietiden ifall en studerande inte på fyra år har avlagt ekonomimagister examen. Avbrottet eller dröjsmålet kan bero på många olika faktorer, av vilka de vanligaste torde vara studier utomlands, deltidsarbete vid sidan om studierna, militärtjänstgöring eller personliga orsaker.

2.3.1 Konsekvenserna av avbrutna eller förlängda studier

Avbrutna högskolestudier kan anses ha två olika samhällseliga betydelser.

För det första kan avbrutna högskolestudier anses vara en felinvestering, eftersom man redan på gymnasets första klass utgår från principen en obruten kedja av studier, som borde resultera i en lägre eller högre högskoleexamen. Om en studerande trots allt under något skede av studierna avviker från denna linje, anses detta som ett slöseri med personliga och samhällseliga resurser (Parjanen,1979,3) (Kivinen & Rinne,1990,100-101).

Den andra aspekten talar för att avbrutna högskolestudier inte endast skall anses vara något negativt. Eftersom man redan vid rekryteringsprocessen tar i betraktande att ett visst antal studerande inte kommer att fullfölja sina studier, kan det anses vara onödigt att beskylla avhopparna för att ha upptagit studieplatser i onödan. I stället anser man att avhopparna borde ha rätt till en arbetsplats som motsvarar utbildningen. M.a.o så borde den inhämtade kunskapen på något sätt registreras, trots att ett slutbetyg saknas (Parjanen,1979,3). Detta problem har i viss mån åtgärdats, efter det att t.ex. handelshögskolorna införde kandidatexamen år 1995.

Förutom att avbrottet för många kan ge en "andningsmöjlighet" och resultera i ökad motivation att återuppta studierna, så är det idag mera en regel än ett undantag att studerande förvärvsarbetar vid sidan om sina studier. Möjligheterna till utlandsstudier har också ökat i snabbt takt. Dessutom krävs det ofta att de studerande besitter andra kunskaper än de som utbildningen erbjuder, vilket innebär att kopplingen till arbetslivet ofta uppkommer i och med att studerande arbetar vid sidan om studierna.

Den empiriska undersökningen behandlar bägge ovannämnda aspekter, eftersom det finns orsak att anta att personer som avbrutit sina högskolestudier eller vars studier förlängts kan ha upplevt situationen såväl i positiv som i negativ bemärkelse.

2.3.2 Orsaker till avbrott i studierna

Efter att definitionen för avbrott i studierna och förlängd studietid är klarlagd, bör man fundera över vad som kan ha orsakat dessa korta eller långa avbrott i studierna.

Tidigare utförda undersökningar har visat att det finns tre olika grupper av faktorer som ensamma eller tillsammans är relevanta för avbrottsprocessens fortskridande. Här bör dock noteras att dessa faktorer inte utesluter varandra utan att de i själva verket mycket ofta kompletterar varandra (Parjanen,1979,8).

Sociala bakgrundsfaktorer

Man har bl.a. ansett följande faktorer höra till gruppen sociala bakgrundsfaktorer: föräldrarnas yrkes-, utbildnings- och förmögenhetsbakgrund, den studerandes kön, ålder civilstånd, hemort, finansiella situation m.m. (ibid)

Sociala faktorer påverkar olika skeden av studierna i den studerandes livssituation, vilket även avspeglas i studemotivationen och framför allt i studieframgången. I början av studierna är det ofta frågor som hänger samman med att bli självständig och att bryta upp från den trygga hemmiljön, som orsakar problem och funderingar. Slutskedet av studierna präglas ofta av frågor kring

bildandet av familj, förflyttningen till förvärvslivet och förändringar i den finansiella situationen. (Parjanen, 1979,11)

De sociala faktorerna är ofta till sin karaktär sådana att det är svårt för en utomstående, i detta fall högskolan, att påverka utvecklingens riktning. Detta innebär att den studerande, trots ansatser från högskolans sida, ändå ser sig tvungen att avbryta studiegången ifall någon eller några av de sociala faktorerna väger tillräckligt mycket. Under sådana omständigheter anser man att det är högskolan som förlorar, eftersom deras resurssatsningar går till spillo. Ur den studerandes synvinkel kan ett avbrott baserat på sociala faktorer de facto leda till en mycket bättre situation än tidigare.(ibid)

Faktorer i högskolans omgivning

Faktorer i högskolans omgivning har visat sig ha en stor betydelse för såväl studiemotivationen som prestationsnivån. Man menar att studiemotivationen påverkar prestationsnivån och vice versa. Dessa faktorer kan förekomma i form av impulser i samband med högskolan eller i den närliggande omgivningen t.ex. i studentkåren och andra motsvarande sammanslutningar. (Parjanen, 1979,17)

Det finländska högskolesystemet ger ibland direkt utrymme för möjligheter till olika typer av längre eller kortare avbrott i studierna. Det är inte ovanligt att en högskolestuderande samtidigt är närvar oanmäld vid två olika högskolor. I praktiken innebär detta ofta att man då studerar mera aktivt vid den ena högskolan och att den andra studieplatsen därmed får en sekundär ställning. Samtidigt kan studerande även "migrera" mellan olika högskolor, så att studierna påbörjas vid en högskola och slutförs vid en annan. Alternativt inleds studierna vid en viss högskola endast som en inträdesport eller "väntelista" för en annan högskola, vilket innebär att man medvetet planerat att avbryta studierna då man erhåller studierätt vid den andra, högre prioriterade högskolan. Detta fenomen var vanligast bland första årets studeranden. (Parjanen,1979,18)

Faktorer förknippade med arbetslivet

Faktorer som anses påverka beslutet om avbrott kan även vara förknippade med arbetslivet. Man talar då om de utexaminerades arbetsläge i förhållande till de som avbrutit studierna eller som fortfarande studerar. Utöver detta spelar lönen och sysselsättningsituationen en stor roll för avbrottsbeslutet (Parjanen, 1979, 32).

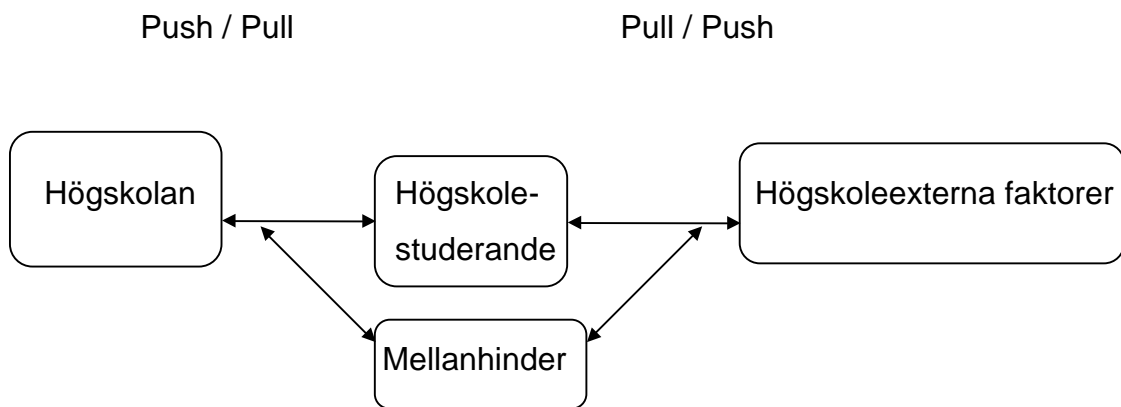
2.4 Uppbrottet- ett processbaserat- eller ett episodbaserat beslut ?

I samhällsvetenskapliga undersökningar som behandlar flyttningsrörelser av olika slag, har man ofta använt sig av en referensram som hänför sig till den naturvetenskapliga gravitationsteorin. Ur denna teori har man härlett en sk. push-pull teori. Genom att applicera denna migrationsteori på högskolestuderande kan man påstå att studerande någongång under sina högskolestudier tvingas se på sin situation ur ett kostnads-nyttos perspektiv. Det kan gälla att överväga vad som är mera ändamålsenligt; att fortsätta sina studier för att någongång avlägga en akademisk examen eller att avbryta studierna och t.ex. gå direkt ut i arbetslivet eller påbörja studier vid någon annan läroinrättning. (Parjanen, 1979, 7-8)

2.4.1 Push-pull teorin

Enligt push-pull teorin har varje flyttningsrörelse två viktiga komponenter, nämligen ett avgångs- och ett ankomstområde. Då man talar om avbrottsprocessen kan man analogiskt kalla högskolan ett avgångsområde och samhällena utanför högskolan för ett ankomstområde. Mellan dessa områden förekommer sk. mellan hinder, vilket medför att avbrott i högskolestudier kan förklaras med i huvudsak två faktorer:

1. Oförmånliga omständigheter eller faktorer inom högskolan, som skuffar bort (push) studerande ur den egna cirkeln.
2. Förmånliga högskoleexterna omständigheter eller faktorer som drar till sig (pull) studerande. (ibid)

Figur 1: Push-pull teorins komponenter (Wessman 1997)

Teoretiskt sett blir en potentiell "avbrytare" verklig, då de olika push- och pullfaktorerna tillsammans väger så mycket att de övervinner de problem som de olika mellanhindren kan orsaka.(Parjanen, 1979,7)

Wiman (1976,29) poängterar att forskare ofta felaktigt ansett att migrationsbeslutet är ett resultat av antingen push- eller pullfaktorernas överlägsenhet; de två krafterna är inte oberoende av varandra. Man kan m.a.o. inte påstå att migrationen mellan två högskolor eller mellan högskolan och exempelvis förvärvslivet är en följd av absolut negativa omständigheter i den ena ändan och absolut positiva omständigheter i den andra ändan. Den naturliga gränsdragningen, som äger rum, är alltså i grund och botten ett individuellt beslut. Migrationen är enligt Wiman sällan ett beslut som direkt grundar sig på faktorer i omgivningen. Istället är det relationen mellan individen och samhället, alternativt studeranden och högskolan, samt individens eller den studerandes oförmåga att utveckla denna relation i en gynnsam riktning, som ligger i bakgrunden då beslutet om att lämna ursprungssamhället eller ursprungshögskolan äger rum.

Att push- och pullfaktorerna skulle samverka i en harmonisk relation är, som tidigare nämnts, ibland en omöjlig ekvation. Ibland uppstår det konflikter mellan mellan dessa. Detta kan exemplifieras med det faktum att den studerande, trots högskolans tryck (push) att få honom ur skolan, inte mottages med samma iver i samhället. Det blir då fråga om tryck från bägge parter, m.a.o. en push-push reaktion.

Ett annat exempel på konflikt är en situation då såväl högskolan som samhället vill dra åt sig den studerande. Denna pull-pull konflikt är ytterst märkbar inom datateknologibranschen, där det ofta endast är högskolestuderande som besitter den efterfrågade kunskapen, trots att alla studier ännu inte är avklarade.

I migrationsteorin finner man även en annan intressant frågeställning, som lämpar sig för denna studie, nämligen:

1. behöver studerande en impulsfaktor, en sk. "sista droppe", för att fatta beslutet om att avbryta sina högskolestudier eller,
2. är avbrottet möjligt endast om det föregåtts av ett långvarigt övervägande av olika motiv ? (Parjanen,1979,8)

Med impulsfaktor menas i detta hänseende en faktor som "råddar till" den psykologiska balansen hos en individ och styr honom i en ny riktning. I de flesta fall är dock endast en impulsfaktor otillräcklig för att avlösa beslutet och man har uppskattat att det behövs en hel rad med överväganden innan man vidtar dylika åtgärder.

2.5 Sammanfattning

Avbrott i högskolestudier samt förlängd studietid kan bero på många olika faktorer, såväl persoliga som mer allmängiltiga faktorer. Problemet med att definiera när ett totalt avbrott ägt rum är synnerligen aktuellt då man talar om avbrott i högskolestudier. Gränsdragningen mellan när avbrottsprocessen tar slut och det teoretiskt definierade slutskedet inträder är ofta otydlig och det händer ofta att dessa två under en viss tid mer eller mindre kompletterar varandra istället för att ersätta varandra.

3. FÖRLÄNGD STUDIETID OCH AVBROTT I STUDIerna Bland Studerande vid Hanken

Den empiriska undersökningen görs på uppdrag av en projektgrupp vid Hanken, som ur olika synvinklar önskar utreda högskolans starka och svaga

sidor i form av en självutvärdering. Denna rapport kommer således att utgöra en delstudie i kvalitets- och utvecklingsprojektet HANKEN 2001.

3.1 Metoddiskussion

3.1.1 Val av undersökningsmetod

Syftet med undersökningen är att ta reda på bakomliggande faktorer till att studerande antingen har överskridit den genomsnittliga studietiden eller avbrutit sina studier vid Hanken. Eftersom jag ville nå möjligast många respondenter och skapa mig en uppfattning om de vanligaste orskerna till avbrott och förlängd studietid, var en kvantitativ enkätundersökning den mest ändamålsenliga metoden. Denna enkätundersökning består såväl av frågor med färdiga svarsalternativ som av öppna frågor.

Undersökningens andra del baserar sig på djupintervjuer med studerande som tillhör någon av de tidigare nämnda grupperna. Med dessa personliga intervjuer vill jag utreda bakomliggande orsaker till hur beslutet om ett definitivt eller tillfälligt avbrott uppkommer, samt utreda huruvida det är fråga om en långvarig beslutsprocess eller ett beslut baserat på en enda händelse. Dessa djupintervjuer kommer att äga rum senare och finns således inte med i detta skede av undersökningen.

3.1.2 Beskrivning av frågeenkäten och intervjuguiden

Enkätundersökningen bestod av frågor med färdiga svarsalternativ och några öppna frågor, vilka hade för avsikt klargöra respondenternas nuläge och orsaker till att studierna antingen hade avbrutits eller att studietiden fördröjts. (se bilaga 1)

Djupintervjuerna skall ge en mera detaljerad bild av vilken / vilka faktorer som inverkat på respondentens situation idag och vilka beslut och kompromisser som föregått denna beslutsprocess.

Intervjuerna fokuserar på:

1. avbrottsbeslutet
2. processen bakom avbrottsbeslutet
3. avfyraren som gett upphov till att avbrottsprocessen kommit igång
4. förhållandet mellan den studerande och högskolan före det egentliga inledandet av avbrottsprocessen
5. attityder för och emot högskolan efter avbrottet
6. orsaker till valet av en annan "samarbetspart"
7. en jämförelse mellan den tidigare (högskolan) och nuvarande "samarbetsparten".

3.1.3 Datainsamlingsprocessen

Datainsamlingsprocessen ägde rum i september 1997, då 290 enkäter skickades ut till studerande vid Hanken i Helsingfors och Vasa, enligt tidigare nämnda kriteria (se Syfte och avgränsningar). Den genomsnittliga svarsprocenten uppgick till 34,3 procent, varav grupp A svarade flitigast. (se tabellen nedan)

	Grupp A	Grupp B	Grupp C	Totalt
Utskickade enkäter	150	48	76	274
Antal svar	59	15	20	94
Svarsprocent	39,3%	31,3%	26,3%	34,3%

A = studerande inskr. 1986-1990, > 120 sv, närvaroanmälda 1996-97

B = studerande inskr. 1986-1991, < 40 sv, närvaroanmälda 1996-97

C = studerande inskr. 1986-1991, ej närvaroanmälda 1996-97, sk. "drop-outs"

3.1.4 Val av respondenter

Det är svårt att entydigt fastställa när ett avbrott i högskolestudierna kan anses ha ägt rum. Dessutom kan det vara fråga om ett tillfälligt avbrott, vilket innebär att studerande har för avsikt att någon gång vid ett senare tillfälle återuppta studierna vid högskolan. Då kan man anse att det snarare är fråga om en paus, vilket i sin tur leder till att studietiden förlägs, men det är således inget definitivt avbrott.

I denna undersökning antas någon form av avbrott ha ägt rum då studerande har överskridit den genomsnittliga studietiden på 6 år (Hfors 6,4 år och Vasa 6,1 år) och fortfarande saknar examen från Hanken. (SHHs årsberättelse 1996,7)

Eftersom det totala antalet studerande vid Hanken som tillhör eller har tillhört ovanstående grupp skulle ha blivit för stort för denna undersökning, avgränsades och kategoriserades materialet. Respondenterna indelades således i tre olika grupper av studerande vid Hanken.

Grupp A bestod av studerande som inlett studierna vid Hanken mellan åren 1986 och 1990 och som varit närvaroanmälda läsåret 1996-1997. Dessa studerande hade också avlagt minst 120 studieveckor. Orsaken till denna gränsdragning var följande:

Inskrivningsåret 1986 valdes som gräns för alla respondenter oberoende av grupp, eftersom det förlöpt tio år sedan studierna påbörjades och det finns en risk att "äldre" respondenter inte längre i detta skede kan påminna sig om detaljer och händelser längre bak i tiden.

Å andra sidan valdes inskrivningsåret 1990 som den andra intervallgränsen, eftersom dessa studerande hade studerat tillräckligt länge (över 6 år) för att överskridit den genomsnittliga studietiden på 6 år och samtidigt även den "planenliga" eller teoretiska studietiden på 4 år.

Denna grupp bestod m.a.o. av studerande som var på slutrakan av sina studier och högst antagligen har för avsikt att slutföra sina studier vid Hanken. Syftet var att ta reda på faktorer som eventuellt haft en fördröjande effekt på studierna och på vilket sätt Hanken i något skede under studierna kunde ha påverkat studieframgången hos de olika respondenterna.

Grupp B bestod av studerande som inlett studierna vid Hanken mellan åren 1986 och 1991 och avlagt mindre än 40 studieveckor men fortfarande var närvaroanmälda läsåret 1996-1997.

Denna grupp bestod av studerande som påbörjat sina studier vid Hanken och som antagligen inte har för avsikt att slutföra sina studier, men som fortfarande närvaroanmält sig vid Hanken. Det mest intressanta med denna grupp, gällde

frågor om varför man närvaroanmält sig trots att inga konkreta prestationer ägt rum, samt vad Hanken eventuellt kunde göra för att "locka" dessa studerande till att mera aktivt studera samt slutföra sina studier vid Hanken.

Grupp C bestod av studerande som inlett studiena vid Hanken mellan åren 1986 och 1991 och som, oberoende av studiepresationer, saknade närvaroanmälan för läseåret 1996-1997. Kriteriet var att dessa studerande bör ha varit frånvarande (varken frånvaro- eller närvaroanmälda) minst tre år och närvaroanmälda minst tre år vid högskolan. Orsaken till det nämnda tidsintervallet ligger i det att minst tre års närvaro för det mesta innebär att man hunnit välja huvudämne och således även avklarat en hel del kurser. Minst tre års frånvaro gallrar bort personer som gjort ett tillfälligt avbrott i studierna t.ex. på grund av militärtjänstgöring, föräldraledighet eller utomlandsstudier. Målgruppen var således personer som någongång studerat vid Hanken, men som av olika orsaker "hoppat av" någonstans på vägen. Dessa personer kan man i detta sammanhang kalla "drop-outs".

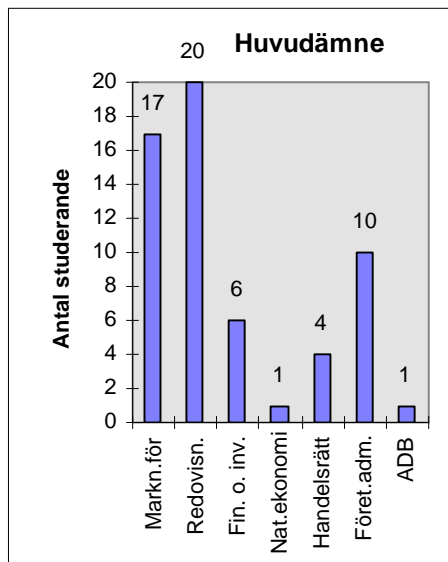
Presentation och analys av datat

Den egentliga presentationen av datat kommer att ske gruppvis, så att jag först behandlar varje grupp separat för att se eventuella likheter och skillnader inom respektive grupp. Därefter jämförs grupperna med varandra.

3.2 Presentation av undersökningens resultat

Grupp A

Denna grupp bestod av studerande som skrivit in sig vid Hanken mellan åren 1986 och 1990 och som varit närvaroanmälda VT 1997. Av 160 utskickade enkäter, returnerades 10 på grund av bristfälliga adressuppgifter, vilket innebar att 150 personer erhöll en svarsenkät. Av dessa personer svarade 59 st (29 kvinnor och 30 män) på enkäten. Svarsprocenten uppgick till 39,3 %. Respondenternas medelålder var 29,3 år.

Bilden invid visar vilket huvudämne respondenterna representerade.

34 % av de tillfrågade saknade endast avhandlingens slutskede för att få ekonomexamen, medan 39 % förutom avhandlingens slutskede även saknade någon eller några kurser utöver huvudämnet

Över hälften av respondenterna (32 st) hade fast heldagstjänst och av dessa uppgav endast 2 personer att de samtidigt bedrev deltidsstudier vid Hanken. 9 personer uppgav att de var heltidsstuderande vid Hanken och 7 st var egenföretagare. 7 personer hade tillfällig / tidsbunden hel- eller halvdagstjänst och 4 var moderskaps- eller vårdlediga.

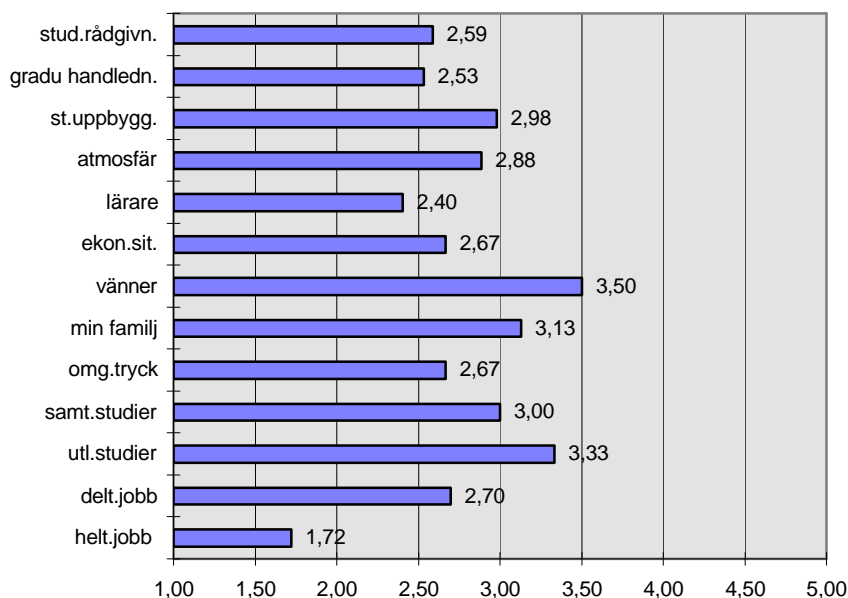
50 procent (30 st) av respondenterna hade valt Hanken eftersom de är och har varit intresserade av ekonomi, medan en tredjedel (17 st) var osäkra på vad de ville studera, men valde Hanken "som erbjöd en god grundutbildning". 6 personer hade valt Hanken efter att först ha inlett studier vid någon annan högskola. 5 respondenter ansåg att kompisarnas och familjemedlemmarnas rekommendationer hade inverkat på att de valt att söka in till Hanken.

Studentexamen (47 st) var det vanligaste utgångsläget då studierna vid Hanken inleddes. 8 personer var studentmerkonomer och 4 hade utbildning på institutnivå. Endast 4 personer hade eller har för avsikt att avlägga någon annan högskoleexamen än ekonomexamen vid Hanken.

Drygt 80 procent av respondenterna (48 st) uppgav att de tänker avlägga examen vid Hanken inom ett år och de övriga eventuellt vid en senare tidpunkt. Glädjande var att ingen svarade nej på huruvida de ämnar slutföra sina studier vid Hanken.

Tidpunkten för senast avlagda studieveckor varierade från år 1991 till år 1997, men i medeltal hade de svarande senast presterat något åren 1995-1996.

Faktorer som inverkat på din studieframgång vid Hanken (Grupp A)

Figuren ovan visar på vilket sätt olika faktorer anses ha inverkat på studieframgången vid Hanken (5=positivt, 1=negativt).

Heltidsjobbet hade haft den mest negativa effekten på studieframgången vid Hanken och det fanns flera respondenter som kände sig efterkloka och påpekade att "avhandlingen nog först borde ha skrivits färdig, innan jag nappade på första bästa jobb". Dessutom hade man problem med att kombinera arbete och studier enligt det "dagens inflexibla system". Med inflexibelt system menade respondenterna att de flesta kurserna vid Hanken är sk. dagskurser, vilket gör det omöjligt för en förvärvsarbetande att delta i.

Deltidsjobb ansågs ha en mera positiv inverkan och tenderade t.o.m. till att sporra studierna; överloppstiden användes mera effektivt till studierna än tidigare och samtidigt gav arbetet en insikt i förvärvslivet, vilket man hade nytta av i studierna.

Avhandlingsskrivandet var en av de största stötestenarna och många efterlyste starkare stöd från högskolans och framför allt handledarnas sida. Detta märks tydligt i de låga poäng som såväl lärare som själva graduhandledningen erhöll. I samband med detta upplevdes det att ett alltför löst tidsschema också inverkade negativt på avhandlingsskrivandet, eftersom man tenderade att skjuta upp det till framtiden.

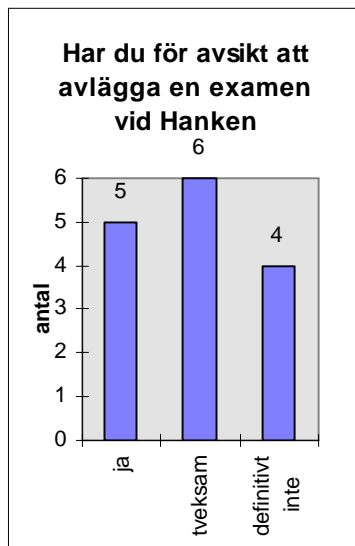
Utlandsstudierna hade haft en synbart positiv effekt på studieframgången, eftersom respondenterna upplevt att de erhållit mycket mer än "bara studieveckor" under sin utlandsvistelse. De svarande menade att utlandsstudierna eventuellt tidsmässigt haft en fördröjande effekt, men inte med tanke på studieframgången.

Grupp B

Av 50 utskickade enkäter kom 48 svarsenkäter fram. 15 personer (6 kvinnor och 9 män) svarade på enkäten, vilket innebär en svarsprocent på 31,3 %. Respondenternas ålder varierade mellan 28 och 50, vilket gav ett medeltal på 34,5 år.

Nio personer hade antingen fast eller tidsbunden heldagstjänst och tre uppgav att de drev ett eget företag som huvudsysselsättning, varav en person bedrev deltidsstudier vid Hanken. En respondent var moderskapsledig och två personer uppgav sig vara heltidsstuderande vid Hanken. De två sistnämnda personerna hade återupptagit sina studier efter många års paus, den ena p.g.a. utlandsstudier och studier vid annan högskola och den andra p.g.a. förvärvsarbete och förändringar i privatlivet.

Respondenterna hade i medeltal avlagt 23 studieveckor, men variationen i hur många studieveckor och när dessa senast hade avlagts var mycket stor.

Tre av de 15 respondenterna hade redan avlagt en annan högskoleexamen innan de påbörjade studierna vid Hanken och åtta personer studerar för eller har redan avlagt en annan högskole- eller annan examen efter inskrivning vid Hanken. Bilden invid talar om hur respondenterna ser på sin Hanken-framtid.

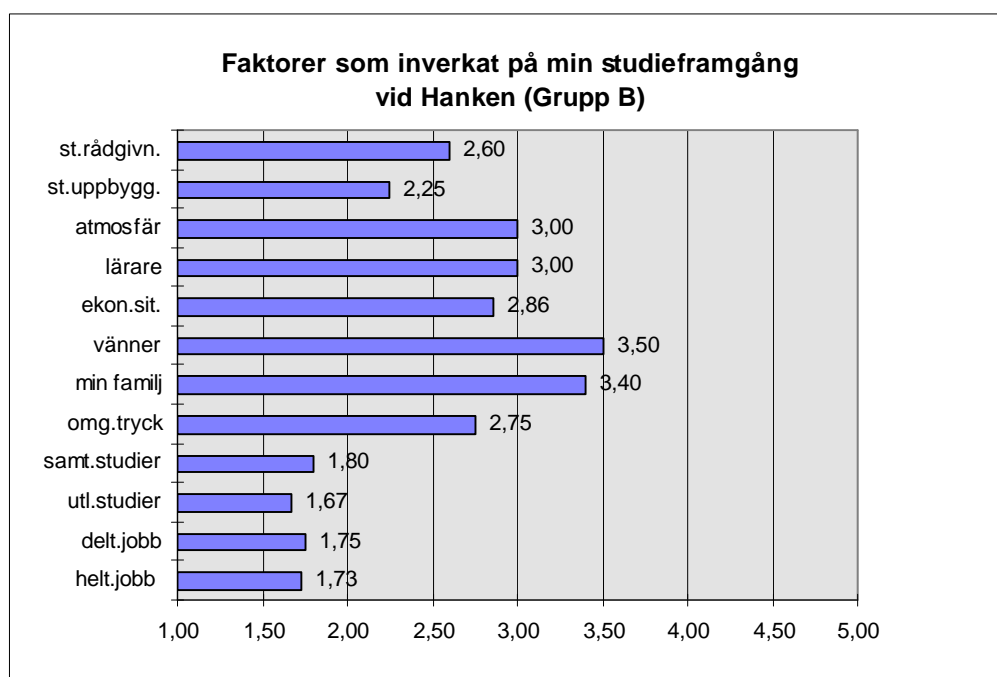
Tre av de som har för avsikt att avlägga ekonomiexamensexamen vid Hanken är sk. äldre studerande, som antingen avlagt den "gamla" ekonomexamen före 1977 eller dipl.korr.examen. Dessa personer håller som bäst på att uppdatera gamla kurser samt göra sin prograduavhandling och utgör därmed en speciell "grupp", eftersom de i själva verket avlagt mer än de 40 studierveckor, som i själva verket var ett av urvalskriterierna för respondenterna i grupp B. De två övriga som har för avsikt att slutföra hankenstudierna, var personer som efter ett längre uppehåll valt att satsa på Hanken igen.

Respondenterna uppgav många olika orsaker till att de valt Hanken som studieplats. Endel var intresserade av ekonomi och andra var osäkra på vad de ville studera, men valde Hanken för att få en bra grundutbildning på en bred bas. 3 personer uppgav att de inte erhållit den studieplats de ansökt om och Hanken var då "det andra" alternativet. Eftersom en stor del av respondenterna har avlagt eller håller på att avlägga examen vid en annan högskola än Hanken, var det 5 personer som uppgav att studierna vid Hanken bra kompletterar de andra studierna. Dessa personer var samtidigt tveksamma eller definitivt säkra på att de inte kommer att slutföra studierna vid Hanken. De hade istället medvetet och selektivt läst intressanta kurser vid Hanken, utan att sikta på ekonomexamen.

Den främsta orsaken till att respondenterna närvaronmält sig är att man trots allt vill kvarhålla studierätten vid Hanken även om man kanske inte har för

avsikt att slutföra studierna. Den andra orsaken är att man vill kvarhålla rätten till de studiesociala förmånerna (studierabatter, förmånlig läkarvård o.dyl).

Det finns många olika faktorer som på olika sätt påverkar studieframgången. Bilden nedan visar hur olika faktorer har inverkat på respondenternas egen studieframgång vid Hanken. (5=positiv inverkan, 1=negativ inverkan).

Såväl heltidsjobb som deltidsjobb ansågs ha haft en kraftig negativ inverkan på studieframgången. Samtidiga studier vid annan högskola hade också hämmat studieframgången vid Hanken. Eftersom en stor del av respondenterna antingen studerar vid annan högskola eller jobbar ute i förvärvslivet är det uppenbart att de tre ovannämnda faktorerna uppfattas som negativa, med tanke på studiernas framskridande.

Endast tre respondenter hade erfarenhet av utlandsstudier, vilket resulterade i att studier utomlands ser ut att ha en mycket negativ inverkan på studieframgången

Hankenstudiernas uppbyggnad fick relativt låga poäng, eftersom det ansågs vara alltför inflexibelt. Med detta menades att det var svårt att kombinera

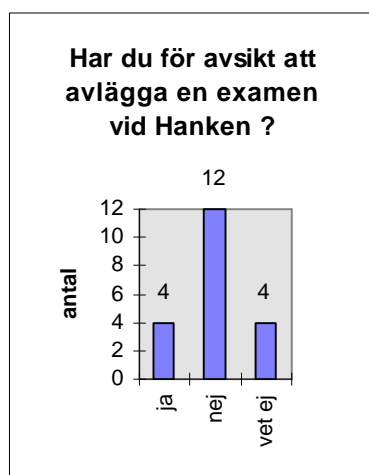
förvärvsarbete och studier, eftersom de flesta kurser ordnas dagstid och man dessutom ofta kräver obligatorisk närvaro på lektionerna. Eftersom över hälften av respondenterna har avlagt eller kommer att avlägga högskoleexamen vid någon annan högskola än Hanken, ansåg många att man bättre borde beakta detta på Hanken. Obligatorisk närvaro borde slopas och minska den "skolaktighet" som råder på Hanken. Dessutom borde flera kurser än hittills räknas till godo, ifall man studerar vid en annan högskola.

Grupp C

80 enkäter skickades ut till de utvalda respondenterna och 20 svar (5 kvinnor och 15 män) returnerades inom utsatt tid, vilket gav en svarsprocent på 26,3 % (5 enkäter nådde aldrig respondenten). Trots att denna svarsprocent är relativt låg, behandlas och analyseras de erhållna svaren. Det går naturligtvis inte att generalisera svaren, men eftersom det har framkommit många viktiga synpunkter och det går att finna en viss gemensamma drag i de erhållna svaren, anser jag svaren vara värdefulla för undersökningen i helhet.

Respondenternas ålder varierade från 28 till 40 år, vilket gav ett medeltal på 32,3 år. Antalet avlagda studieveckor vid Hanken varierade mellan 0 och 82, vilket gav ett medeltal på 30 studieveckor.

Tre fjärdedelar (15 st) av respondenterna hade ett fast heldagsjobb och 3 kallade sig egenföretagare. Tre personer uppgav att de för tillfället studerade vid annan högskola eller läroanstalt.

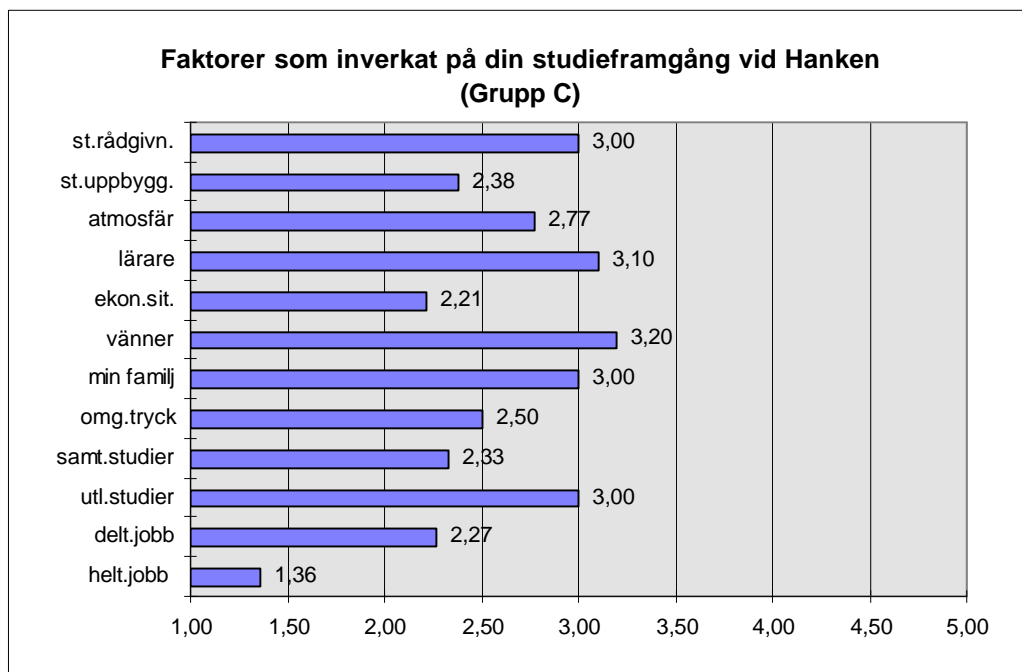

Mest specifikt för denna grupp var det faktum att över hälften av respondenterna har avlagt eller kommer att avlägga en examen vid en annan högskola än Hanken samtidigt som de definitivt inte kommer att avlägga ekonomexamen vid Hanken.

Respondenterna hade av olika orsaker valt att studera vid Hanken. Hälften av respondenterna hade redan innan påbörjande av hankenstudierna, antingen utbildning eller på högskole- eller institutnivå. 6 personer svarade att de varit intresserade av ekonomi eller valt Hanken för att få en bra grundutbildning. Fyra respondenter ansåg att språkundervisningen varit en av de viktigaste orsakerna till valet av högskola och två personer fick ej den studieplats de ansökt om och valde då Hanken.

15 personer ansåg att förvärvsarbete orsakat avbrottet i studierna vid Hanken. Det fanns även andra faktorer, såsom förändringar i privatlivet eller förändringar i den ekonomiska situationen, som ensamma eller tillsammans med förvärvsarbete lett till studieavbrott. Avsaknad av studiemotivation visade sig vara en vanlig orsak till att hankenstudierna blivit lidande. Detta beror i de flesta fall på att respondenterna samtidigt studerat vid en annan högskola och att studierna vid Hanken i detta fall blivit lidande. Efter att examen avlagts vid "den andra högskolan", verkade det som om mervärdet av en ekonomexamen vid Hanken minskade och man ofta ansåg att "det räckte till" med en högskoleexamen.

Bilden nedan visar på vilket sätt respondenterna uppfattat att de olika attributen påverkat deras studieframgång vid Hanken. Varje stapel representerar medeltalet av de värden respektive attribut erhållit (1= negativt, 5 = positivt)

Heltidsjobb är den faktor som helt klart inverkat mest negativt på studieframgången vid Hanken. Bland svaren nämndes flera gånger svårigheten med att kombinera studier och heldagsjobb. De respondenter som fortfarande var intresserade av Hanken, trots att de redan avlagt en annan högskoleexamen samt hade fast heldagstjänst, efterlyste flexibilitet både ifråga om kursfordringarna och tidsschemat för olika kurser. De som redan avlagt en annan högskoleexamen, ansåg det vara både omotiverande och onödigt att tvingas läsa obligatoriska grundkurser. Därmed ansågs även studiernas uppbyggnad direkt ha en negativ inverkan på studieframgången.

Den ekonomiska situationen ansågs också vara en negativ faktor, eftersom det varit mycket mer lockande att förbättra den ekonomiska situationen på kort sikt än att genom slutförda högskolestudier förbättra den ekonomiska situationen på lång sikt. Här ser man tydligt att förvärvsarbetet har lockat ut de studerande ur Hanken, samtidigt som man bör minnas att en stor del av respondenterna i denna grupp redan hade avlagt examen vid en annan högskola än Hanken.

3.3 Analys av undersökningens resultat

Efter en genomgång av de erhållna svaren, analyseras svaren, för en jämförelse mellan skillnader och likheter inom och mellan grupperna.

Respondenternas bakgrundsfaktorer och nuläge

	Grupp A	Grupp B	Grupp C
Ålder	29,3 år	34,5 år	32,3 år
Kön			
män	30 st (51%)	9 st (60%)	15 st (75%)
kvinnor	29 st (49%)	6 st (40%)	5 st (25%)
Inskr. ort			
H:fors	38 st (64%)	11 st (73%)	17 st (85%)
Vasa	21 st (36%)	4 st (27%)	3 st (15%)
Övr.examen än Hanken *)			
JA	5 st (9%)	9 st (60%)	12 st (60%)
NEJ	54 st (91%)	6st (40%)	8 st (40%)
Slutföra Hanken studierna			
JA	53 st (90%)	5 st (33%)	4 st (20%)
NEJ	0%	4 st (27%)	12 st (60%)
VET EJ	6 st(10%)	6 st (40%)	4 st (20%)

*) studerar du för / har du avlagt någon annan examen efter inskrivning vid Hanken

Ålder

Grupp A hade de yngsta respondenterna, vilket beror på att dessa personer oftast valt Hanken direkt efter att de avlagt studentexamen eller en examen på institutnivå ex. handelsläroverk. Respondenterna i grupperna B och C däremot hade oftare avlagt eller höll på att avlägga examen vid en annan högskola, vilket medför en högre ålder vid tiden för inskrivning vid Hanken. Medelåldern i grupp B är också högre eftersom 3 av respondenterna var sk "gamla" studerande, d.v.s. personer som avlagt ekonomexamen vid Hanken före år 1977 och för tillfället kompletterade den gamla examen, för att få behörighet att kalla sig ekonomie magister.

Kön

Trots att den kvantitativa undersökningen beaktade kön som en skild variabel, framkom det inte nämnvärda samband mellan kön och avbrott i studierna eller fördröjda studier. Man kan således inte påstå att risken för studieavbrott eller fördröjda studier är större beronde på om den studerande är man eller kvinna.

Inskrivningsort

År 1996 antogs 285 nya ekonomstuderande till Hanken, av dessa 75 till Vasa. (Högskolans verksamhets- och ekonomiplan för 1997, 4). Detta innebär att ungefär 1/4 studerar vid Hanken i Vasa och 3/4 vid Hanken i Helsingfors. Ett delsyfte i denna undersökning var att finna eventuella skillnader mellan hankenstuderande på de två orterna. Eftersom den empiriska undersökningen gjordes som en enkätundersökning och målet var att få en så hög svarsprocent som möjligt, ledde detta till att frågorna ofta var mycket korta. På basen av de erhållna svaren är det därför omöjligt att i denna undersökning dra några slutsatser på vilket sätt studieort och högskola har inverkat på avbrott i studierna och fördröjda studier. Statistik från tidigare gjorda undersökningar (se bilaga 2) visar att det förekommer vissa skillnader mellan Hanken i Vasa och i Helsingfors, men dessa siffror kommer inte att analyseras i denna undersökning.

Annan examen före inskrivning vid Hanken

Av respondenterna i grupp A hade ingen avlagt högskoleexamen innan de påbörjade studierna vid Hanken, medan grupp B och C hade flera personer med högskoleexamen. Utgångsläget är således annorlunda för personer som redan känner till högskolevärlden. Många ansåg därför att Hanken i många hänseenden var för mycket skolaktig och övervakande. Däremot fanns det, särskilt i grupp A, studerande som efterlyste bättre övervakning av hankenstuderande. Man efterlyste t.ex. en stramare tidtabell för inlämnandet av prograduavhandlingen och mera stöd från handledaren och institutionens sida. Däremot uppfattades också i grupp A obligatorisk närvaro som hämmande, eftersom de flesta förvärsarbetade för tillfället.

Annan examen efter inskrivning vid Hanken

Grupp A representeras av studerande, som i första hand valt Hanken som studieplats och över 90% tänker inte heller avlägga någon annan högskoleexamen. Såväl i grupp B som i grupp C har 60% av de tillfrågade avlagt eller kommer att avlägga en annan högskoleexamen än ekonomexamen vid Hanken. Problemet med att studera vid två högskolor samtidigt, framkom tydligt i det att studieframgången i den ena eller t.o.m. i de båda högskolorna blir

lidande, som en följd av tidsbrist och brist på motivation. Detta märks oftast i att studietiden vid den ena högskolan förlängs.

Slutförandet av studierna vid Hanken

Grupp A, som bestod av studerande på slutrakan av sina studier, var den nöjdaste gruppen. 81% hade för avsikt att slutföra sina studier vid Hanken inom ett år och ca 9 % vid en senare tidpunkt. 10 % av respondenterna var tveksamma om och när de kommer att slutföra sina studier vid Hanken.

De flesta upplevde att deras studier vid Hanken framskrider medelmåttigt och många hade förslag till konkreta åtgärder som Hanken kunde vidtaga för att sporra de studerande till att slutföra sina studier:

- högskolan borde hålla kontakt med denna grupp av studerande, eftersom klyftan mellan högskolan och studerande ofta växer då studerande börjar förvärvsarbete.
- ordna specialtillfällen för personer som t.ex. inte har avlagt alla introkurser. Med dessa specialtillfällen menade respondenterna att man skulle beakta tiden för undervisningen (kvällar och veckoslut).
- stramare tidsschema för inlämnandet av avhandlingen
- handledningen ansågs inte vara tillräckligt motiverande och sporrande, vilket märktes i det att en stor del av respondenterna helt enkelt hade "gett upp" sitt avhandlingsskrivande efter att ha börjat arbeta.

Grupp B, hade i medeltal de äldsta respondenterna. Av dessa hade över hälften avlagt eller höll på att avlägga examen vid en annan högskola, samtidigt som de fortfarande var närvaroanmälda vid Hanken. En tredjedel uppgav att de också har för avsikt att avlägga examen vid Hanken. 40% var tveksamma över huruvida de kommer att slutföra sina Hankenstudier, men hade ändå anmält sig som närvarande "för säkerhet skull". Drygt en fjärdedel av respondenterna var säkra på att de inte kommer att avlägga ekonomexamen vid Hanken, men hade trots allt närvaroanmält sig bl.a. för att kvarhålla rätten till de studiesociala förmånerna, samt rätten att delta i någon speciellt intressant kurs.

Grupp C bestod av personer som av olika orsaker avbrutit sina studier vid Hanken och liksom i grupp B, hade 60% av respondenterna avlagt eller höll på

att avlägga examen vid en annan högskola. Tre femtedelar av respondenterna kommer med säkerhet inte att avlägga examen vid Hanken

Efter en genomgång av respondenternas svar, kan man för grupp C:s del konstatera att följande faktorer lett till att studietiden har förlängts eller att studierna vid Hanken avbrutits:

- efter att ha avlagt en annan högskoleexamen känns Hankens nuvarande studiesystem för skolaktigt och man borde ha specialplanerade studier för personer som gör annat än studerar (bl.a. slopa den obligatoriska närvaron på vissa kurser och vid vissa övningstillfällen).
- motivationen för att slutföra studierna och avlägga ekonomexamen vid Hanken har minskat, efter det att respondenterna har avlagt examen vid en annan högskola. Eftersom en stor del av respondenterna i grupp C redan hade avlagt en högskoleexamen innan studierna vid Hanken inleddes eller samtidigt studerade vid en annan högskola, kan man påstå att dessa personer i ett tidigt skede tillhörde gruppen potentiella avbrytare.
- svårigheten med att kombinera arbete och studier har gjort att studierna fått lida.

Gemensamma drag för undersökningsgrupperna var:

- heltidsarbete hade haft den mest negativa inverkan på studieframgången vid Hanken. Samtidigt ansågs det att studiernas uppbyggnad endast lämpar sig för heltidsstuderande, vilket gör det svårt att kombinera heltidsarbete med studier vid Hanken. Med studier menades såväl allmänna som ämneskurser. Eftersom dessa huvudsakligen bedrivs dagtid och dessutom ofta kräver obligatorisk närvaro (åtminstone vid övningstillfällen), medför detta att förvärsarbetet fått gå före studierna.
- respondenterna anåg också att studiemotivationen minskat efter det att man börjat jobba. Förvärsarbetet gav fortare konkreta resultat än högskolestudierna och en stor del av respondenterna uppgav också att den egna ekonomiska situationen hade tvingat dem till att börja jobba.

Förutom heltidsarbete och bristande studiemotivation, finns det en mängd andra faktorer såsom förändringar i privatlivet (äktenskap, barn, skiljsmessa),

studier vid annan högskola eller läroinrättning, personliga orsaker o.dyl. som har påverkat respondenternas studieframgång vid Hanken. Dessa faktorer har ibland ensamma, men ofta tillsammans lett till att studierna fördröjts eller t.o.m. till att studerande avbrutit studierna vid Hanken. Eftersom orsakerna och händelseförloppet bakom varje beslut är individuella, är det omöjligt att skapa en bild eller en lista över alla olika avbrott och dröjsmål som skett. De tidigare nämnda orsakerna heltidsjobb och studiemotivation framstod dock i denna undersökning som de vanligaste orsakerna.

Obesvarat är ännu i detta skede huruvida beslut om avbrott och dröjsmål förgås av en process och om den studerande baserar sitt beslut på en eller flera faktorer eller om avbrottet och dröjsmålet uppstått mer eller mindre omedvetet och oplanerat. Dessa frågor utreds senare i den kvalitativa undersökningen.

3.4 Slutsatser

Det är omöjligt för högskolan att i rekryteringsskedet utreda vilka studerande som kommer att överskrida den genomsnittliga studietiden på ca. 6 år eller vilka som kommer att avbryta sina studier. Under studietiden gör den studerande olika beslut som på olika sätt påverkar studiernas gång. Därför vore det bra om Hanken på något sätt kunde följa upp studiegångens utveckling hos studerande, för att vid behov kunna hjälpa till på rätt sätt. I denna undersökning saknade respondenterna ofta olika slags information från högskolans sida och ibland t.o.m. en egen kontaktperson "inne i huset".

På kort sikt borde Hanken "satsa på" den grupp av studerande som befinner sig i sluskskedet av sina studier. Dessa personer har ofta fastnat med avhandlingsskrivandet och skulle behöva uppmuntran och stöd från handledarens sida för att komma vidare. Problemet blir ofta bara större då studerande i sambande med förvärvsarbete ytterligare tappar kontakten med högskolan och gapet bara växer. Förutom avhandlingsskrivandet framstod också "gamla, utförda" grundkurser som ett problem, eftersom det länge var möjligt att, trots oavklarade grundkurser i ett visst ämne, läsa ämnes- och t.o.m. fördjupade kurser i egen takt. Problemet har avhjälpits i och med att studerande vid Hanken idag läser kurser enligt ett visst schema och en viss tidtabell. Men

för den grupp som redan begått detta misstag skulle det vara av stor hjälp, ifall högskolan kunde ordna en extra möjlighet att avlägga en gammal kurs.

På lång sikt borde Hanken försöka undvika att rekrytera studerande, vars tid och motivation p.g.a. förvärvsarbete eller samtidigt studier vid annan högskola, inte räcker till för att slutföra studierna vid Hanken. Heltidsjobbets negativa inverkan på studieframgången framträder ofta "för sent", vilket medför att Hanken borde bli mer konkurrenskraftig bl.a. genom att erbjuda bättre möjlighet till kvälls- och distansstudier för förvärvsarbetande.

3.5 Sammanfattning

Termen avbrott i högskolestudierna kan inte definieras entydigt, vilket beror på högskolestudiernas karaktär. En högskolestuderande kan göra ett kortare eller längre avbrott i sina studierna, utan att ha för avsikt att definitivt avbryta studierna. Studierna kompletteras ofta med jobb och utlandsstudier, vilket förlänger studietiden, men samtidigt inbringar kunskap och erfarenhet som senare kan vara mycket värdefulla.

Kortare och längre avbrott i studierna bland studerande vid Hanken sker för det mesta utanför Hankens inflytelseområde. Detta innebär att högskolan ständigt konkurrerar med andra aktörer såsom andra högskolor, näringslivet, förändringar i det personliga livet o.dyl. Det är således omöjligt för Hanken att förhindra dessa avbrott, oberoende av hur konkurrenskraftig och bra högskolan är.

I undersökningen framkom dock vissa aspekter som högskolan bättre kunde beakta och på så sätt sträva till att minska avbrott i studierna samt i viss mån förkorta studietiden. Först och främst borde högskolan redan i rekryteringsskedet försöka gallra bort personer som tillhör riskgruppen "avbrytare eller avhoppare". Med dagens rekryteringssystem är det naturligtvis svårt att hitta dessa personer. Det kan t.o.m. vara omöjligt, eftersom en studerande ofta hamnar i riskzonen i ett mycket senare skede än i det egentliga rekryteringsskedet. Åtgärder har redan vidtagits bl.a. genom att inskränka de studerandes rätt till att uppta studieplatser vid flera högskolor samtidigt.

Eftersom kursutbudet på Hanken är mycket omfattande och språkundervisningen på toppnivå, har detta lockat studerande från andra högskolor att söka sig till Hanken. Bland de som avbrutit sina studier vid Hanken framstod i denna undersökning framstod ofta kurser i språk, som främsta orsak till att man skrivit in sig vid Hanken. Utöver detta ansåg många att hankenstudierna erbjöd en utmärkt komplettering till "den andra" högskoleexamen. Även på denna punkt har man redan vidtagit åtgärder, för att förhindra "missbruk" av studieplats. Idag erbjuder b.la. Öppna högskolan möjlighet att läsa kurser vid andra högskolor, utan att direkt vara inskriven vid de olika studieplatserna.

Det mest synliga som Hanken kunde göra för att förhindra att en studerande aldrig utdimitteras från högskolan, gäller den grupp som befinner sig på slutrakan av studierna. I undersökningen poängterades kontinuerligt att avsaknaden av information och stöd från högskolans sida tenderade att leda till en total isolering från högskolevärlden, särskilt för de som förvärvsarbetade och inte hade möjlighet att delta i skolans kurser och infotillfällen. Eftersom studerande lätt verkar skjuta upp en oskriven prograduavhandling kunde en relativt liten insats från högskolans sida ge mycket goda resultat; främst i form av nya utdimitterade ekonomer.

KÄLLFÖRTECKNING

Aittola H & Aittola T, 1985, Yliopisto-opiskelun mielekkyyden kokeminen ja opiskelijoiden elämismaailman perusrakenteet, Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisuja 359

Aittola T, 1986, Yliopisto-opiskelu elämänvaiheena. Esitutkimusraportti, Jyväskylän yliopisto, Sosiologian laitoksen julkaisuja 36

Högskolans verksamhets- och ekonomiplan för 1997, Svenska handelshögskolan, Helsingfors

Kivinen Osmo & Rinne Risto, 1990, Korkeakoulupolitiikka ja kehitysnäkymät, in Määttä Pentti & Panhelainen Mauri: Korkeakoulupolitiikan korvesta ja valtateiltä, Jyväskylän Yliopisto, Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja B 57

Määttä Pentti, 1995, Korkeakouluopintojen keskeyttäminen ja tutkintoajat 1980-luvulla, Jyväskylän yliopisto, Kasvatustieteiden tutkimuslaitoksen julkaisusarja B, Teoriaa ja käytäntöä 90

Parjanen Matti, 1979, Korkeakouluopintojen keskeyttäminen, Tutkimustuloksia ja toimenpide-ehdotuksia, Tampereen yliopiston opintotoimisto, Tutkimuksia ja selvityksiä 25/1979

Roos Inger, 1997, Customer Switching Behaviour in Retailing, Swedish School of Economics and Business Administration, Licenciate thesis, Seminar 28.4.1997, Helsinki

Svenska handelshögskolans årsberättelse 1996, Helsingfors

Tilastokeskus, 20.12.1996, SVT, Korkeakoulut 1996, Koulutus 1996:12, Helsinki

Wiberg Matti, 1997, Yliopisto-opiskelu on tehotonta, Helsingin Sanomat, 20.4.1997

Wiman R, 1976, Työvoiman kansainvälisen muuttoliikkeen mekanismi, ETLA B 9

OPETUSMINISTERIÖ, 1989, 11-12

Wrangé K, 1996, Process oriented approach to relationship termination behaviour, unpublished working paper, Swedish School of Economics and Business Administration, Center for Relationship Marketing and Service Management, Helsinki